

Tre dagar som kunde ha blivit ett krig

Berättelse

En tung vår

Det var ofta så att Anna Lindh fick som mest att göra när läget var som svårast. Våren 2001 var ett sådant tillfälle. Hon var utrikesminister i Sverige, och under det första halvåret 2001 var Sverige dessutom ordförande i EU. Det innebar att Anna Lindh inte bara talade för Sverige, utan också ledde arbetet med Europas gemensamma utrikespolitik. När en kris bröt ut någonstans i Europa, var det till stor del hennes uppgift att samla unionens länder kring ett gemensamt svar.

Och en kris kom. Den hade börjat redan under vintern, i Makedonien - ett litet land på Balkan i sydöstra Europa. Där hade strider blossat upp mellan landets armé och en väpnad grupp. Konflikten växte vecka för vecka, och stämningen blev allt mer spänd.

Skuggan av tidigare krig

För att förstå hur allvarlig oron var måste man minnas det nyss förflutna. Under 1990-talet hade Balkan slitits sönder av flera blodiga krig, med enorma lidanden och hundratusentals människor på flykt. Minnet av detta var färskt, och nu fruktade många att Makedonien skulle bli nästa land att falla. Skräcken gällde inte ett vanligt gränskrig, utan ett inbördeskrig - ett krig mellan grupper inne i samma land. Ett sådant krig hade kunnat dra in hela regionen i nytt våld.

Anna Lindh var fast besluten att inte låta det ske. Hon var övertygad om att EU inte fick stå passivt vid sidan om och se på. Om unionen menade allvar med fred och samarbete, måste den agera just nu, när det fortfarande fanns tid.

Resan till Skopje

Den 21 mars 2001 reste Anna Lindh därför till Skopje, Makedoniens huvudstad. Hon kom inte ensam. Med på resan var tre andra tunga företrädare för EU, bland dem unionens utrikeschef Javier Solana. Att flera av Europas viktigaste röster anlände samtidigt var i sig ett budskap: EU tog krisen på största allvar och stod enat.

I Skopje mötte de landets president och andra ledande politiker. Anna Lindh och de övriga hade ett tydligt och bestämt ärende. De uppmanade alla parter att ta avstånd från våldet och försäkrade samtidigt regeringen om EU:s stöd. Framför allt underströk de en sak: landets framtid låg i fred och i ett närmare samarbete med Europa, inte i ännu ett krig. De ville förmå parterna att lägga ner vapnen och i stället sätta sig vid förhandlingsbordet.

Det tålmodiga arbetet

Resan till Skopje var inte någon enskild hjältedåd som löste allt på en gång. Den var ett steg i ett långt, segt och tålmodigt arbete. Under hela våren reste EU:s företrädare fram och tillbaka, talade med båda sidor och pressade dem att förhandla. Det var ett mödosamt diplomatiskt pusslande, ofta

i skuggan av nya strider och brutna eldupphör. Diplomati av det här slaget syns sällan på löpsedlarna, men det är ofta där - i seiga samtal bakom stängda dörrar - som krig faktiskt förhindras.

Och arbetet bar frukt. I augusti 2001 skrev de stridande parterna under ett fredsavtal, känt som Ohrid-avtalet. Det fullskaliga inbördeskrig som så många hade fruktat uteblev. Då hade visserligen det svenska ordförandeskapet redan tagit slut, men den intensiva diplomatin under våren - som Anna Lindh hade lett för EU:s räkning - hade hjälpt till att hålla dörren till fred öppen.

Ett bestående intryck

Många pekade efteråt på Makedonien som ett av de tydligaste exemplen på att EU faktiskt kunde göra skillnad - men bara när unionen lyckades tala med en enda röst. Just att samla de många länderna kring ett gemensamt budskap var något av det svåraste, och Anna Lindh fick beröm för hur hon klarade det.

För henne själv bekräftade hela förloppet något hon trodde på i grunden: att de svåraste konflikterna sällan löses med vapen, utan vid förhandlingsbordet. Det krävs tålmod, mod att fortsätta även när det ser hopplöst ut, och en orubblig tro på att samtal kan besegra våld. Den övertygelsen bar hon med sig in i allt hon gjorde.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
ett läge	en situation, hur något ser ut just nu
ordförande	den som leder ett möte eller en grupp
gemensam	som flera har eller delar tillsammans
en kris	ett farligt och svårt läge
blossa upp	Bråket kunde blossa upp igen när som helst.
väpnad	som har vapen
spänd	nervös och laddad, redo att brista
det nyss förflutna	det som hände för inte så länge sedan
på flykt	tvungen att lämna sitt hem på grund av fara
ett inbördeskrig	ett krig mellan grupper inne i samma land
en region	ett större område, här flera länder tillsammans
fast besluten	helt bestämd, säker på vad man vill göra
en företrädare	en person som talar och handlar för andra
ett ärende	det man vill utträtta eller säga
ta avstånd från	tydligt visa att man inte stödjer något
understryka	säga något extra tydligt och med eftertryck
ett förhandlingsbord	platsen där parter samtalar för att komma överens

ORD	FÖRKLARING
ett eldupphör	en överenskommelse om att tillfälligt sluta skjuta
bära frukt	Hennes hårda arbete började bära frukt efter några år.
orubblig	som inte vacklar eller ger upp

Läsförståelsefrågor

1. Vad innebar det att Sverige var ordförande i EU våren 2001?
 1. Att Anna Lindh slutade som svensk utrikesminister.
 2. Att Anna Lindh ledde arbetet med Europas gemensamma utrikespolitik.
 3. Att Sverige lämnade EU.
2. Varför var oron för Makedonien så stark just då?
 1. Landet hade nyss vunnit ett krig.
 2. Balkan hade redan drabbats av flera blodiga krig under 1990-talet.
 3. Makedonien hade aldrig haft kontakt med EU.
3. Vad ville Anna Lindh och de andra EU-företrädarna uppnå med resan till Skopje?
 1. Att ta över styret i landet.
 2. Att få parterna att sluta strida och i stället förhandla.
 3. Att starta en ny militär grupp.
4. Hur beskriver texten det diplomatiska arbetet under våren?
 1. Snabbt och enkelt.
 2. Mödosamt och tidskrävande, steg för steg.
 3. Helt utan resultat.
5. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Anna Lindh reste till Skopje tillsammans med andra företrädare för EU.
 2. Javier Solana var EU:s utrikeschef.
 3. Anna Lindh undertecknade själv fredsavtalet i augusti.
 4. Fredsavtalet kallas Ohrid-avtalet.
 5. Anna Lindh talade flytande makedonska under mötet.
6. Texten säger att det var "ett budskap" i sig att flera av Europas viktigaste röster kom till Skopje samtidigt. Förklara med egna ord vilket budskap det var.
7. Författaren skriver att diplomati "sällan syns på löpsedlarna". Vad menas med det, och varför tas det upp?
8. Varför var det, enligt texten, så svårt men så viktigt att EU "talade med en enda röst"?
9. Texten påpekar att fredsavtalet skrevs under efter att det svenska ordförandeskapet hade tagit slut. Varför är det ändå rimligt att räkna Anna Lindhs insats som betydelsefull? Motivera med stöd i texten.
10. I sista stycket sägs det att Anna Lindh trodde att konflikter "sällan löses med vapen, utan vid förhandlingsbordet". Håller den här berättelsen med om det? Hur då?

11. Hela texten handlar om ett konkret arbetsögonblick, inte om Anna Lindhs hela liv. Vad tycker du att man får syn på genom att zooma in på just några dagar i mars 2001?

Diskussionsfrågor

- Anna Lindh menade att EU måste agera tillsammans, inte var och en för sig. Vilka för- och nackdelar ser du med att flera länder fattar gemensamma beslut i svåra frågor?
- Texten lyfter fram att mycket viktigt fredsarbete sker i tysthet, utan att synas i nyheterna. Varför är det lätt att glömma sådant arbete, och spelar det någon roll att det uppmärksammas?
- Att förhandla mellan två fientliga sidor kräver särskilda egenskaper. Vilka egenskaper tror du är viktigast hos en bra medlare, och varför?
- **Skriv (4 meningar):** Skriv om en gång då tålamod och samtal löste en konflikt bättre än ilska eller bråk skulle ha gjort. Det kan vara från ditt eget liv eller något du läst eller hört om.